

<https://helda.helsinki.fi>

Kansallispuistoon sovitellaan energiantuotantoa

Hilander, Markus

2018

Hilander , M 2018 , ' Kansallispuistoon sovitellaan energiantuotantoa ' , Natura , Vuosikerta.
55 , Nro 1 , Sivut 20-22 .

<http://hdl.handle.net/10138/307134>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Kansallispuistoon sovitellaan **energiantuotantoa**

TEKSTI JA KUVAT:
MARKUS HILANDER

Riisitunturilla on entisaikaan niitetty heinää ja kerätty liekokasveja, joiden itiöitä on käytetty lääkkeenä. Tulevaisuudessa alueella saatetaan louhia uraania tuulivoimaloiden katveessa.

Riisitunturin nimen alkuperästä on esitetty kilpailevia selityksiä. Vanhempi muoto "Riistunturi" viittaa saamelaisperäiseen, heinää merkitsevään sanaan "riis". Riistunturin juurella levittäytyvä Riissuo onkin saraheinäisenä aaltoileva suo, jota on ennen vanhaan padottu ja jonka heinä on niitetty kotieläimille rehuksi. Vaihtoehtoisen selityksen mukaan nimi tulee

liekokasveista, joiden itiöpölyä on käytetty riisitaudin hoitoon.

Tunturi vaaramaisemassa

Vuonna 1982 perustettu Riisitunturin kansallispuisto sijaitsee Lapin läänissä Posiolla. Pinta-alaa puistolla on 77 neliökilometriä. Kansallispuistoa luonnehtivat rinnesuot ja lukuisat vaarat.

Posio ja sen naapurikunta Kuusamo kuuluvat geomorfologisesti Suomen vaara-alueeseen, joka ulottuu Pohjois-Karjalasta Koillismaalle. Aluetta kuvaavat rapautumista hyvin kestävät vaarat, ympäristöään korkeammalle kohoavat kvartsiittiharjanteet. Ylänköalue on miltei kokonaan 300 metriä merenpinnan yläpuolella. Yli 400 metrin yläpuolelle kohoaa 13 huippua, joista korkeimpana nousee 466-metrinen Riisitunturin laki.

LUONTO & YMPÄRISTÖ

TAUSTAKARTTA: MAANMITTAUSLAITOS

Riisitunturin laelle johtaa hiljattain kunnostettu leveä ja helppokulkuinen sorapolku. Tunturin laelta vaikuttavimmat näkymät avautuvat Kitkajärvelle ja sen takaisiin vaaroihin, kuten Kouvertaaralle ja Naatikkavaaralle.

Euroopan suurin lähde

Mannerjäätikön sulaessa Pohjois-Suomen kaakkoisosan ensimmäiset jääjärvet syntyivät Posion ja Kuusamon alueelle. Nykyinen maaselkä eli idän ja lännen välinen vedenjakaja kulkee Riisin alueen halki: länsiosan vedet virtaavat Kemijokeen ja itäosasta ne kulkeutuvat Kitkajärveen.

Kitkajärvi on Euroopan suurin lähde. Järvi jakautuu Yli-Kitkaan ja Ala-Kitkaan. Alueella on myös lukuisia pieniä lampia. Yli-Kitkan toisella puolella, noin 25 kilometrin päässä Kuusamosa hämmöttää Ruka, jonka rinteillä on lunta vielä juhannuksenakin.

Ainutlaatuiset rinnesuot

Ilmastoltaan Riisitunturin alue lieene Suomen kosteinta. Kasvillisuudessa tavataan samanlaisia merellisiä piirteitä kuin Norjan rannikon vuonojen rinteillä. Ilman kosteus kohoaa ylöspäin noustessa, ja talvella se tiivistyy puiden päälle tykkylumeksi. Puut eivät kestä tykyn painoa ja katkeavat. Kesällä kosteus näkyy puolestaan soistumisena.

Kosteuden takia Riisitunturin jyrkillekin rinneille on muodostunut soita, rinnesoita (engl. *sloping mire*). Rinnesuo on maaston muotojen

synnyttämä aapasoiden alatyyppe, joille tyyppilisiä ovat mätät rimmet ja niiden väliset kuivat jänteet. Riisitunturin kansallispuisto on Suomen hienointa rinnesuoaluetta, joka on historian saatossa kiinnostanut monia suotutkijoita. Kyseessä ovat ehkäpä Euroopan mahtavimmat rinnesuot.

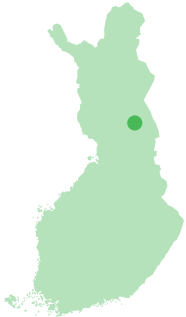
Taigan lajistoa

Jo tunturille nousun alkuvaiheessa riittää ihmeteltävää. Polun varressa kasvava Tapion pöytä on latvaton kuusi, joka kasvaa pituuden sijasta leveyttä. Muinaiset suomalaiset uhrasivat erikoisen näköisen kuusen juurella metsän kuninkas Tapiolle osan pyyntikauden ensimmäisestä saaliista. Tapion puoleen käännettiin etenkin ennen suurriistan metsästystä.

Riisitunturin kansallispuisto on osa laajaa Euraasian mantereeseen pohjoisosaa kiertävää taigametsää. Suurin osa puistosta on kynttilämaisten kuusten ja paksun sammalen peitossa. Korkeimmilla, lähes puuttomilla huipuilla kasvaa muutamia tunturilajeja, kuten riekonmarjaa, sielikköä, tunturiliekkoa ja tunturivihvilää.

Linnustoon kuuluu pohjoisen taigan lajistoa, lähinnä havumetsälajeja. Metsien runsaimmat linnut ovat pajulintu ja järripeippo. Huipuilla elää avomaalle sopeutuneita lajeja, kuten keltavästäräkki ja niittykirvinen. Laulujoutsen viihtyy pienten lampien ja rimpien kirjomilla soilla.

Suurista nisäkkäistä alueella asuu enimmäkseen poroja. Myös merkkejä karhuista nähdään joka vuosi.

Indeksikartta kirjoituksessa mainittujen alueiden sijoittumisesta.

LUONTO & YMPÄRISTÖ

Uraanin etsintää

Riisitunturin ympäristöstä on etsitty malmeja, lähinnä kultaa ja kobolttia, mutta myös kuparia. Kaivosyhtiöiden dokumenteissa mainitaan myös uraani.

Luonnontilaisen Kitkan vesistön rannalla, Riisitunturia vastapäätä sijaitseva Kouvertaara on yksi Suomen tunnetuimmista ja lupaavimmista uraanesiintymistä. Sen etelärinteessä on noin kolme kilometriä pitkä, lounas-koillisuuntainen uraanesiintymä. Geologian tutkimuskeskuksen mukaan malmion uraanin keskipitoisuus on 1,5 prosenttia.

Kouvertaaran lisäksi myös Riisitunturin lähistöllä on uraania. Tämä alue sijaitsee Kitkan laskevalla Suovajoen, Alimmaisena Noutajärven ja Suovajärven alueella aivan Posion ja Kuusamon rajalla. Kyse on kahdesta vierekkäin olevasta alueesta, Simonkorpi 1:stä ja Simonkorpi 2:sta. Molemmat noin 92 hehtaarin alueet ovat olleet australialais-ruotsalaisen Mawson Energy:n uraanimuutostuotantokompleksissa jo noin kymmenen vuotta sitten.

Kaivostoiminta aiheuttaa haittaa matkailuelinkeinoille, jos ympäristön laatu heikkenee ja luonnonläheinen imago kärsii. Paikalliset luontoyhdistykset ovatkin esittäneet huolensa mahdollisten kaivosten vaikutuksista alueelle. Radioaktiivisen jäteveden ja jättekivikasojen sijoittaminen lähelle Kitkajärveä ovat riski Kitkajärven luonto- ja vesistöarvoille sekä kalakannoille. Kitkajärvi laskee vetensä Kitkajokeen, joten mahdollisten kaivospäästöjen tai onnettomuuden vaikutukset ulottuisivat laajalle.

Geologian tutkimuskeskuksen mukaan Suomesta ei kuitenkaan tunneta yhtään kaupallisesti hyödynnettävissä olevaa uraanesiintymää.

Tuulivoimaloita kansallispuiston kylkeen

Kouvertaaran ja Naatikkavaaran puolella Kitkajärveä sijaitsee myös Lohiranta, jonne on rakennettu seitsemän tuulivoimalaa. Ne näkyvät Riisitunturin laelta, josta lähimpään voimalaan on matkaa linnuntietä noin 25 kilometriä. Tuulipuistoon on suunniteltu rakennettavan lisää tuulivoimaloita.

Tuulivoimaloita on suunnitteilla myös Riisitunturin kansallispuiston koillispuolelle Maaningan erämaa-alueelle, reilun kahden kilometrin päähän Riisitunturista. Pohjanmaan Ely-keskus tiedotti vuonna 2017 suunnitelmista, joiden mukaan alueelle rakennettaisiin joko 45 tai 61 tuulivoimalaa.

Ely-keskuksen mukaan tuulivoimaloiden rakentamisella on kuitenkin merkittäviä kielteisiä vaikutuksia maisemaan. Kriittisimpiä kohteita ovat Riisitunturin kansallispuisto ja Kitkan järvi-alueet. Kaavoituksen yhteydessä selvitetään, kuinka tuulivoimaloiden sijaintia tulee muuttaa

Riisitunturin kosteus on ja pinnanmuodot ovat synnyttäneet alueelle Euroopan hie-noimpia rинnesoita. Sumuista rинnesuota ja vesirимпää Riisitunturilla syyskuussa 2017.

Tapijon pöytä on latvaton kuusi, joka kasvaa leveyttä pituden sijaan.

tai voimaloiden määrää vähentää, että haitalliset maisemavaikutukset jäävät hyväksyttävälle tasolle.

Maisemavaikutusten lisäksi hankealueelle rakennettavat tiet ja voimalanpaikat pirstovat ekologiaa kokonaisuuksia, kuten lähteitä ja rинnesoita. Suurin vaikutus kohdistunee kuitenkin poronhoitoon. Metson soidinpaikat suunnitellaan jätettävän rakentamisen ulkopuolelle.

Paikalliset aktiivit eivät kuitenkaan halua tuulivoimapuistoa Riisitunturin kansallispuiston kylkeen eivätkä siirtolinjoja Kitkajärven yli. He kantavat huolta myös siitä, että energian saanti läheisestä tuulivoimapuistosta mahdollisesti myötävaikuttaisi kaivoksien perustamiseen. ■

Juttua varten on haastateltu paikallista kansalaisaktivisti Mika Fjöltia.